

Ususret obljetnici: Prva krv Hrvatske ratne mornarice – Joško Vranić

20 KOLOVOZA, 2021 MAXPORTAL

Nema slobode bez prolivene krvi. Posebno se pamti ona prva koja je prolivena, jer je to pravi početak bilo najavljenih ili nenajavljenih ratova. Tada su zavjesa pale. Uspostavom Hrvatske ratne mornarice (HRM), zapovijedi predsjednika Tuđmana od 12. rujna 1991. godine, ista se počela ustrojavati, ali odmah potrebom stanja u okružju i borbeno djelovati. Jedna od prvih postrojbi bio je 66. laki divizijun PZO.

Dobivši nekoliko PZO topova (iz operacije Zelena tabla – Male bare u Pločama) isti su podijeljeni posadama, odredom dragovoljcima topničke specijalnosti.

Potrebom situacije prvi vod sa 2 „Boforsa“ se navečer 23. rujna 1991. godine izmjestio na splitsku plažu Kašjuni. Ova plaža nalazila se u blizini Marjanskih vrata, morskog prolaza koji spaja Splitski kanal i Kaštelanski zaljev. Odabir ovog položaja imao je za cilj spriječiti Taktičku

grupu brodova „Kaštela“ JRM-a koja je provodila blokadu Splitske luke i gotovo svakodnevno borbenu djelovala protiv infrastrukturnih objekata u industrijskoj zoni Kaštelanskog zaljeva. Uvala Kašjuni smještena je na zapadnom dijelu Splita na južnim padinama Marjana. Prema moru je isturen umjetni zid načinjen od kamenja dužine oko stotinjak metara i visine jedan metar. Na kraju plaže strmo se uzdiže litica kojom se Marjan približio moru. Između prednjeg zida prema moru i litice prostire se nizak ravan plato sačinjen od pješčenjaka na kojem je (u ono vrijeme) raslo nešto niskih čempresa. Uvala je odisala mediteranskim ugođajem i bila je omiljeno kupalište mnogih splićana. Sada je dobila novu svrhu.

Opasni brodovi JRM-a

Ujutro 24. rujna, osvanuo je miran dan. Nebo je bilo vedro, more mirno, vjetar slab. Prava jesenska utiha, vrijeme kako su se topnici šalili, kao stvoreno za kupanje.

Topnici su imali zapovijed da otvore vatru na manje ratne brodove koji bi pokušali ući ili izaći iz Kaštelanskog zaljeva i bili u doseg topova.

Na položajima se danju nisu mogli vršiti neki veći radovi, jer bi to bilo osmotreno s brodova i sigurno osujećeno. A moralo se paziti i na „cinqua columnu“, jer je Split bio pun vojnih umirovljenika koji su dijelom bili neprijateljski raspoloženi prema Hrvatskoj vojsci.

Brodovi iz TG „Kaštela“ su nesumnjivo imali daleko jače naoružanje. Imali su obučene topnike koji su bili danima na ciljnicima svojih topova. Osim toga, u nekoliko proteklih dana nije bilo broda iz sastava TG-a koji nije otvarao vatru na ciljeve na obali.

Naši topnici nisu imali nikakvo vježbovno gađanje. Nisu imali prilike za to.

Oko 10 sati ujutro jedan torpedni čamac JRM-a se laganom vožnjom približio prolazu prema Kaštelanskom zaljevu, i kad je bio u dometu na njega je otvorena topnička paljba. Brod je vrlo brzo bio obavijen gustim crnim dimom i topnici su bili uvjereni da je brod pogođen. Kad se dim razišao broda više nije bilo na starom mjestu. Isti je već bio daleko u vožnji punom brzinom. Dim koji su topnici vidjeli bio je dim koji se stvara kod upućivanja glavnih motora. Začudo, topnička reakcija s ostalih brodova je izostala. Ali je zato oživjela radio veza na brodovima TG-a. U početku nisu vjerovali izvješću zapovjednika TČ-a da je na njega otvorena topnička vatra iako su ostali brodovi bili dosta blizu. Nakon sat vremena motrenja s protivničkih brodova, s VPBR-a (zapovjedni brod) je odaslan radio signal da se u predjelu uvale Kašjuni najvjerojatnije nalazi neprijateljska topnička bitnica i da se ostali brodovi ne

približavaju bez potrebe. U slučaju idućeg otvaranja vatre topnički djelovati na tu bitnicu i uništiti je.

Usljedilo je zlo

Oko 13 sati iz Kaštelanskog zaljeva, neposredno uz Čiovo plovio je jedan neprijateljski desantno-jurišni čamac (DJČ). Kako je bio na vrijeme upozoren o mogućoj opasnosti, te kad mu je uvala Kašjuni došla u domet njegovih topova (dva topa 20 mm M-71), otvorio je nasumice vatru po uvali. DJČ je pucao iz oba topa na mostu i nije štedio na streljivu.

Naši su topnici uzvratili vatrom. Jedan top je ispalio 3 do 4 granate i top se zaglavio. Drugi top je ispalio 10-tak granata, kada je izgubio ležište i počeo se nekontrolirano tresti i valjati prijeteći da se prevrne, pa je paljba morala biti obustavljena. U sukob su se odmah uključili i ostali brodovi iz sastava TG-a. Posebno su bili brzi topnici s bliže topovnjače čiji je pramčani top odmah bio obavijen gustim dimom od učestale topovske paljbe.

Topnici su pozvani da žurno pođu u zaklon. I u tom trenutku dogodilo se zlo. Čim su topovi s Kašjuna utinuli DJČ se približio i zapucao iz blizine. Tom prilikom granata je pogodila topnika Joška Vranića, ciljničara na jednom od topova i na mjestu ga usmrtila. Nažalost, nije mu bilo pomoći.

Tako je mladi Joško Vranić, stasit i naočit mladić u dobi od 21 godine, uzoran student, junački poginuo na topničkom položaju kao prva žrtva Hrvatske ratne mornarice. Nema riječi koja bi mogla opisati tugu njegovih ratnih drugova. Bio je to veliki udar za postrojbu koja se tek ustrojila, kada su se počela sklapati prva ratna poznanstva i prijateljstva, a već se broje mrtvi. Uskoro su se paljbi DJČ-a i topovnjače priključili gotovo svi brodovi iz sastava TG-a. Granate su padale po cijelom području uvale Kašjuni, ali i po brdu Marjan koje se naslanjalo na plažu. Srećom zakloni su izdržali i nitko više od topnika nije bio pogođen. Ali su planuli mnogi požari, kako na samoj plaži tako i po Marjanu.

Iza 15 sati vatrogasci su imali nesmetan prilaz i počeli su gasiti vatru što su radili do večeri. Navečer, padom mraka, topnici su se izvukli iz zaklona i izvukli tijelo svog poginulog kolege, koje je sve to vrijeme, ležalo na grudobranu, beživotno, prekriveno vojničkim kaputom.

Ali zadatak HRM-a se nastavljao. Minereri HRM-a su sutradan, već tu noć 24./25. rujna 1991. godine, ispred samog ulaza u ratnu luku Lora položili podvodne mine i tako prekinuli svaku pomorsku vezu između najveće ratne luke i najjače TG-e.

Neostvareni snovi

Dana 1. listopada topnici su ponovo izgradili topničke položaje na Kašjunima, ovaj put za namjensko, obalno topništvo. Umjesto nekih Boforsa instalirani su topovi 88 milimetara, koji su se mogli nositi s najjačim topovima koji su se nalazili na brodovima JRM-a.

Mladi Joško Vranić je postao putokazom slobode, koju Hrvatskoj nitko nije darovao osim njezine mladosti i volje naroda da se oslobodi okupatora. Na mjestu pogibije članovi Udruge veterana HRM podigli su vidljivo, skromno obilježje u spomen na prvu žrtvu HRM-a.

Poginuli Vranić počiva na splitskom groblju Lovrinac zajedno sa svojom majkom Katom, koja ga nije mogla prežaliti. A veteranima HRM-a, kao i ostalim braniteljima ostaje žal za činjenicom da današnja Hrvatska nije ona za koju smo dali mladost, živote i zdravlje. Nismo opravdali povijesnu prigodu, čak i privilegiju da stvorimo hrvatsku državu onakvu kakvu smo onda svi sanjali.

Stjepan Bernadić, kapetan bojnog broda u mirovini, jedan od osnivača HRM-a

Foto: obiteljski album